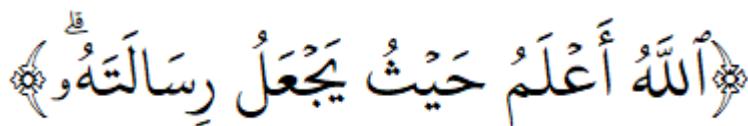

Siiraa-Lakk.3

Description

Nabii Muhammad (SAW) Maaliif Arboota irraa ergaman?

Siiraa kutaa darbe keessatti haala ummataa fi amantii addunyaa jaarraa 6ffaa ilaalle turre. Jaarraan kuni jaarra dukkanni wallaalummaa fi zulmii addunyaa haguugeedha. Karaan tokkichi dukkana kana itti deemsiisan aduun nabiyyummaa bahuudha. Garuu Nabiyyiin kuni eessaa yoo bahe, dukkana kana salphatti deemsisuun dandaâ€™amaa? Haala ummataa fi teessuma lafaa bakka Nabiyyiin kuni keessaa bahuu qorachuun baayâ€™ee barbaachisaadha. Ummata filoosofin guuttame keessaa osoo nabiyyiin bahee sila filoosofii sani fi yaada badaa qalbii isaanii irraa haaqun hangam akka ulfaatu mee itti yaadi! Ammas, ummata dabeessaa fi gootummaa hin qabne keessaa Nabiyyiin osoo bahee silaa akkamitti ummanni kuni itti gaafatatumma ergaa Rabbii baadhachuu ummata birootti geessu dandaâ€™aa? Ammas, teessumni lafaa handhuura addunyaa irraa kan fagaate fi addunyaa biroo dhaqqabuuf kan ulfaatu yoo taâ€™e, nabiyyin bakka akkanaati yoo bahee akkamitti ergaa kana addunyaatti geessun dandaâ€™amaa? Kanaafu, ifa nabiyyummaa addunyaa ibsu kanaaf bakka sirrii filachuun barbaachisaadha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

â€œRabbiin ergaa Isaa eessa akka kaaâ€™u hunda caalaa beeka.â€ Suuratu Al-Anâ€™aam 6:124

Mata-duree kana ilaachisee dubbii Abul Hasan Nadawi itti haa fufnu:

Rabbiin hikmaa (ogummaa) Isaatiin aduun nabiyyummaa dukkana bittineesituu fi addunyaa ifaa fi qajeelinnaan guutuu odolaa Arabaa irraa akka baatu barbaade. Odolli Arabaa kuni dukkanni isaa dukkana hundarra caalu ifa garmalee barbaadu ture. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa waamicha kana jalqaba akka fudhatan, ergasii addunyaa fagoo hundatti akka geessan Arboota filate jira. sababni isaas, saleedaan qalbii isaanii qulqulluu ture. Barreefamni dhokataa fi gadi fagoon irraa haaqu fi balleessun ulfaatu saleeda kanarratti (qalbii isaanii) irratti hin barreefamne. Dhimmii isaanii akka Roomaanotaa, Pershiyootaa, Hindoota fi Girikootaa miti. Roomaanonni, Pershiyonni fi Girikooni yeroo sanitti beekumsa isaanii, hogbaruu dagagee, qaroominna guddaa fi filoosofii balâ€™aan kan raataâ€™an turan. Guduunfaa nafsee fi yaadaa hiikun salphaa kan hin taanetu isaan bira ture. (Warroonni kunniin garmalee filoosofii fi yaada sobaa adda addaatti waan taraniif qalbii isaanii irraa amantii fi yaada sobaa deemsisun baayâ€™ee ulfaatadha.)

Garuu Arboonni saleedaa qalbii isaanii irra barreefama salphaa harki wallaalummaa fi baadiya barreesse malee homaa hin jiru. Kanaafu, barreefama salphaa kana haaqu fi dhiquun bakka kanaa barreefama haarawa irratti katabuun salphaadha. Beekumsa yeroo ammaattin yommuu ibsamu: Arboonni warra â€œAl-Jahlul Basiix (Wallaalummaa Salphaaâ€ ti. (Wallaalummaa salphaa jechuun beekumsa wanta tokkoo dhabuudha. Fkn, Lolli Badr yommuu gaggeefame jedhamee namni yoo gaafatame, â€œAni hin

beekuâ€ yoo jedhe, kuni walaallummaa salphaadha. Namni wallaallummaa salphaa qabuu aalima (hayyuu) taâ€™uu dandaâ€™a.) Araboonni yeroo sanatti walaalummaa salphaa kana waan qabaniif haala salphaan fayyisuun ni dandaâ€™ama. Ummanni biroo qaroominnaa fi falaasfaan dagaagan immoo â€œAl-Jahlul Murakkab (Walaallummaa Walitti naqameen)â€ kan tuqamaniidha. Walaallummaa Walitti naqame (makame) jechuun wanta tokko faallaa inni irra jiruu hubachuudha. Fkn, Lolli Badr yommuu gaggeefame jedhamee namni tokko yoo gaafatame, â€œAkka Hijraatti bara 3ffaaâ€ yoo jedhe, kuni walaallummaa walitti naqameedha. Lolli Badri akka hijraatti bara 2ffaatti gaggeefame. Namni kuni faallaa dhugaa lola Badrii waan hubateef wallaallummaan isaa wallaallummaa walitti naqameedha.) Walaallummaa walitti naqamee sammuu keessaa haaqun garmalee ulfaata. Sababni isaas, namni kuni soba akka dhugaatti ilaalun waan amaneef, amantiin qalbii isaa keessatti lixee jira. Kanaafu, amantii sobaa kana haaqun garmalee ulfaata. Garuu namni wallaallummaa salphaa qabu, waaâ€™ee wanta sanii waan hin beeknef, amantiin sobaas taâ€™ee amantiin dhugaa qalbii isaa keessatti hin lixne. Kanaafu, amantii fi yaada dhugaa yoo itti fidan haala salphaan fudhata.

Araboonni Makkaa fi naannawa sanii wallaallummaa salphaa haaqamu fi dhiqamu dandaâ€™u kana qabuu turan. Fixraa (uumama) irra kan turanii fi warra fedhii fi ijannoo cimaa qabaniidha. Haqa hubachuun yoo isaan irratti miccirame itti duulu. Ija isaanii irraa yoo haguuggin saaqame, haqa ni jaallatu, ni hammatu; karaa isaa keessatti duâ€™uu barbaadu [1] Araboota yeroo sanii amaloota gaggaarii Ergaa Rabbiin irraa dhufe akka baadhatanii fi filataman isaan taasisaan mee haa ilaallu.

1-Collummaa fi Qarummaa (Az-Zakaaâ€™u wal Fixnatu)

Akkuma duratti jennee qalbiin isaanii filoosofii gogaa haaqu ulfaatun hin xuroofne. Qalbiin isaanii akka waan ergaa (risaalaa) fudhachuuf qophooth fakkaatti. Saboota Arabaa keessaa Araboonni Makkaa fi naannawa ishii jiran sammuun isaanii waa baayâ€™ee kan qabatuudha (haffazuu)dha. Balâ€™inni lugaa isaanii jabeenya waa sammuutti qabachuu (haffazuu) fi yaadachuu ni agarsiisa. Dammaaf maqaan saddeettamni yoo jiraate, jeedalaaf maqaan dhibba lama, leencaaf maqaan dhibba shan, gaalaaf kuma tokkotu jira. Akkasumas, seyfiif maqaa baayâ€™etu jira. Dhugumatti, kuni shakkii hin qabu, maqaalee kanniin hunda qabachuu sammuu jabaa fi cimaa barbaachisa. (Yeroo Nabiyyiin ergamu barreefamne hin babalâ€™anne. Kanaafu, karaan beekumsa itti eeganii fi dhalootaf dabarsan guddaan sammuutti qabachuudha. Ummanni kuni waan baayâ€™ee sammuutti qabachuu waan dandaâ€™aniif beekumsa Islaamaa badiinsa irraa ni eegu. Wanta dhagahan yoosu sammuutti qabatu.)

2-Warra Arjummaa taâ€™uu

Araboota durii biratti arjummaan hidda kan qabateedha. Yommuu keessummaan itti dhufu, gaala malee wanti biraan yoo hin jiraatin gaaluma san qaluuf fiigu.

3-Warra gootummaa, Dhiirummaa fi waa Deeggaru taâ€™uu

Waraana keessatti ajjeefamu irratti wal faarsu, firaasha irratti yoo duâ€™an immoo wal qeequ. Isaan keessaa tokko yommuu ajjeechan obboleessaa isaa isa gahuuakkana jedhe: Yoo ajjeefame, dhugumatti abbaan isaa, obboleessi fi abbeeraan isaatu ajjeefamii jiru. Rabbiin kakadhe, dhugumatti nuti firaasha irratti hin duunu. Garuu fiixe xiyyaatin muramuun ykn gaaddisa seyfi jalatti duâ€™uun[lubbuun teenya baati]. Araboonni durii jabeenya fi kabaja eegu irra homaa hin dursan. (Tarii yeroo Nabiyyiin Ergamu gootummaa fi dhiirummaan isaanii kuni diinotatti akka duulanii fi biyyoota baayâ€™ee akka banan sababa taâ€™e. Ergaa Islaama baadhachuun gootumma fi dhiirummaa cimaa barbaachisa. kanaafu, bakka gootummaan, dhiirummaan, qalbiin qulqulluu taatee fi sammuu hatamtamaan waa qabattu jiran

ergaa Islaamaa guddaa kana kaa™un, bakka sirii kaa™udha. Dhugumatti, Rabbiin Beekaa, Ogeessa ta™eera. Ogeessa jechuun wanta hundaa bakka isaaf malu kan kaa™udha.)

4-Waadaa guutuu, ifaan ifatti fi dhugaa dubbachuu jaallachuu

Kijiba ni jibbuu turan, akka badaattis ilaalu. Warra waadaa guutan turan. Kanaafi, Islaama keessa seenuuf arrabaan ragaa bahuun gahaadha. Kijiba jibbuu isaanii wanta agarsiisu keessaa deebiin Abu Sufyaan Hirqaliif kennee ni agarsiisa. Hirqal waa™ee Nabiyyii (SAW) Abu Sufyaanin gaafate. Yeroo san Abu sufyaan nabiyyiif diina haa ta™uyyu malee dhugaa jiru hunda Hirqalitti hime. Abu sufyaan dhumarrattiakkana jedhe, âœKijiba narratti ni argan jedhee osoo saalfachuu baadhe silaa waa™ee Nabiyyi kijiba dubbadhaa ture.â•

Waadaa guutuun isaan biratti kan beekkameedha. Madiinaa irraa dhufanii Makkaan keessatti Aqabaa 2ffaa Nabiyyiif yommuu waadaa galan dhugaa kana ifa baasu. Galmeessaan seenaa Ibn Isihaaq ni jedha: âœYommuu gosti Awsi fi Kazraj Nabiyyiif waadaa seenuf Aqabatti walitti qabaman, gosa Khazraj irraa Abbaas bin Ubbaadahakkana jedhe, âœYaa tuuta Khazrajaa! Maalirratti nama kana akka waadaa galtaniif beektanii jirtuu?

Isaanis ni jedhan: eeyyeen.

Innis ni jedhe: Namoota irraa diimaaa fi gurraachatti duulu irratti waadaa galaafi jirtu. Qabeenyi keessan yommuu hir™atuu fi namoonni kabajamoon keessan yommuu ajjeefaman argitan, isa kan kennitan (dhiistanii biraad deemtan) yoo ta™e, ammarraa jalqabe wallahi suni salphinna addunyaa fi Aakhiraati. Qabeenyi hir™achuu fi namoonni kabajamoon ajjeefamuu waliin waadaa isaa kan guuttaniif ta™uu yoo argitan, isa (nabiyyi ofitti) fudhaa. Dhugumatti kuni wallaahi kheeyri addunyaa fi Aakhiraati. Isaanis ni jedhan: Dhugumatti qabeenyatti balaan bu™uu fi namoonni kabajamoon ajjeefamuu waliin isa ni fudhanna. Yaa Ergamaa Rabbii yoo kana goone maaltu nuuf jiraa?

Nabiyyinis (SAW) ni jedhan: Jannata.

Isaanis ni jedhan: Harka kee diriirsi. Innis harka ni diriirse, isaanis waadaa ni galaniif.â• (Siiratu Ibn Hishaam fuula 446)

Dhugumatti wanta Rabbiif ahdi seenanii fi nabiyyiif waadaa galan guutanii jiru. Bakka isaanii bu™uu guyyaa Badrii Sa™d bin Ubbaadaakkana jedhe: âœYaa Ergamaa Rabbii! Rabbi nafseen tiyya harka Isaa jirtuun kakadhe! Osoo galaanatti faradoo teenya akka dabarsinu nu ajajje ni dabarsinaa turre.

Ammas, faradoo teenya osoo bakka fagoo akka Bark Al-Ghimad akka oofnu ajajje ni oofnaa turre.â•

Sahih Muslmi 1779

Dhugaan kuni hojii keessatti ijannoo fi ciminnaan ifa bahee jira.

5-Bilisummaa jaalala guddaan jaallachuu fi gabrummaa fi salphinna diduu

Jirenya bilisummaa jiraachu garmalee barbaadu. Eenyullee akka isaan gabroonfatu hin fedhan. Namni gabrummaa jalatti yoo kufe, ol fageesse yaadu fi kaayyoo guddaa gahuuf dharra™uun isa keessatti ni laafa. Kanaafi, ilmaan Israa™il yeroo Fira™awna jalaa Rabbiin isaan baasee, âœGara lafa qulqulluu Rabbiin isiniif katabe seenaaâ• yommuu jedhaman, didda guddaa agarsiisan. Akkana jedhan, âœYaa Muusaa! Achi keessa namoota abbaa irree ta™antu jira. Hanga isaan achi keessaa bahanitti nuti hin seennu. Yoo isaan bahan, nuti ni seenna.â• âœMagaalatti seenaa injifattoota ni taatuâ• yommuu jedhaman, deebiin isaan kennan, âœYaa Muusaa! Hanga isaan achi keessa turanitti nuti gonkumaa hin seennu. Ati fi Gooftaan kee deemati lolaa (duulaa); nuti as teenyati.â• (Ilaali Suuratu Al-Maa™ida 21-24)

Baroota dheeraaf gabrummaa Firaâ€™awnaa fi ummataa isaa jalatti waan kufaniif injifannoo hin hawwan. Faallaa kanaa, yommuu Nabii Muhammad (SAW) gara duula Badri deemu, sahaabota keessaa Miqdaad akkana jedhe: â€œYaa Rasulallah (Ergamaa Rabbii)! Akka ilmaan Israaâ€™il Muusaan, â€œAti fi Gooftaan kee deemati lolaa (duulaa); nuti as teenyatâ€• jedhan siin hin jennu. Garuu gara fuunduraatti deemi, nutis si waliin jirra.â€• [jenna].â€• [Sahih Al-Bukhaari 4609](#)

Yeroo Nabiyyiin (SAW) ergaman san ummanni Roomaa fi Pershiyaa gabrummaa moototaa jalatti kufanii jiru. Ummanni kuni yaada ofii ibsachuu hin dandaâ€™an. Garuu Araboonni gabrummaa mootii jalatti hin kufne. Bilisummaa guutuu qabu. Yaada ofi akka fedhanitti ibsatu. Bilisummaa fi gootummaan isaan qaban ergaa Islaama guddaa kana akka baadhatanii fi addunyaatti geessan sababa guddaa ture. Namni mataa ofiitii bilisummaa yoo hin qabaatin, akkamitti nama ykn biyya biraat bilisoomsu dandaâ€™aa?

Kuni haala fi amaloota ummataa yeroo saniibiiiftuun Islaamaa itti baatedha. Sababni biraat Nabiyyiin Makka keessaa itti filatameef duâ€™aayin nabii Ibraahimii fi Ismaaâ€™il qeebalamuudha. Manni jalqabaa ibaadaf dachii irratti namootaaf ijaarrame Kaâ€™abaaadha. Qurâ€™aanaa keessatti:

٤٦ إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لِلَّذِي بِكَةَ مُبَارَّكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ

â€œDhugumatti, Manni jalqabaa tolli isaa kan baayâ€™atee fi aalamaaf qajeelcha taâ€™uun ilma namaatiif kaaâ€™ame (hundeefame) kan Bakkah (Makkaan) jiruudha.â€• Suuratu Aali-Imraan 3:96

Nabii Ibraahimi fi Ismaaâ€™il buâ€™uura mana jalqabaa kana (Kaâ€™abaa) erga olkaasanii booda akkana jechuun duâ€™aayi godhan:

رَبَّنَا وَأَبْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتَلَوَّ أَعْلَيْهِمْ إِيمَانًا وَيُعَلِّمُهُمْ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

â€œGooftaa keenya! Ergamaa isaan irraa taâ€™e, kan keeyyattoota (aayaata) Kee isaan irratti qaraâ€™u, kan kitaaba fi ogummaa isaan barsiisee isaanis qulqulleessu isaan keessatti ergi.

Dhugumatti, Ati akkaan Injifataa, Ogeessa.â€• Suuratu Al-Baqarah 2:129

Duâ€™aayin tunis fudhatama argachuun (qeebalamuun) nabiyyiin xumuraa Makkaan keessaa ni ergame.

Sababni biraat, teessumni lafaa odola (jaziiraa) Arabaa handhuraa waamicha Islaamaa addunyaa guutuu itti dhaqabuuf iddo miyawadha. Odola jechuun lafa bishaanin marfameedha. Odolli Arabaa biyyoota akka Saaâ€™udi Arabiyaa, Yaman, Kuweet, Omaan, Bahreeni, United Arab Emirates fi Qaxaaarin of keessatti qabata. Odolli Arabaa kuni ardi Eeshiyaa keessatti haa argamuyyuu malee ardi Afrikaa fi ardi Awroppaatti dhiyoodha. Naannawa kanatti qaroominni kan dagageedha, amantiin kan cimee fi karaaleen daldalaa as keessa qaxxaamuru. Odolli Arabaa humnoota gurguddoo yeroo san wal dorgoman lama jidduutti argama. Humna Kiristaanaa fi humna majuusaa, humna dhiyaa fi humna bahaa. Humni

Kiristaanaa impaayara Roomaa bahatti argamuudha. Humni majuusa immoo impaayara Pershiyaa dhiyaatti argamuudha. Kana hunda waliinu mootummoota lamaan kanniinif hin bitamne. Daarin ishiitin gosoota xiqqoo yoo taâ€™e malee. Odolli Arabaa teesummaa lafaa gaarii irra waan tureef wiirtuu namoota addunyaa guutuu itti waaman taâ€™e.

Dr. Hasan Kamaal-din Yuniversiti Riyaada irraa qoâ€™annoo fi qorannoo gaggeessen buâ€™aa kanarra akka gahee ni labsa: Giloobi Ardii irratti Makkaan handhuura dachiiti. Qorannoo isaa sarara kaartaa fageenya bakki hundi Makkaa irraa qaban safaruun jalqabe. Kanas kan godheef, kaartaa fayyadamee meeshaa qiblaa agarsiisuu sirreessuf carraaqaa ture. Osso carraaqu tasa Makkaan walakkaa (handhura) addunyaa irratti akka argamtu kaartaa irratti argate.[\[2\]](#)

Kana hundaaf Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Makkaan iddo ergamaan itti bahuu fi ergaan Isarraa itti buâ€™u ergasii tuqaa kaâ€™uumsa Islaamni addunyaa guututti itti facaâ€™u akka taatuf filate.

â€œRabbiin ergaa Isaa eessa akka kaaâ€™u hunda caalaa beeka.â€[Suuratu Al-Anâ€™aam 6:124](#)

Maddoota

[\[1\] Siiratu Nabawi](#)â€“ fuula 87-88, Abul Hasan Nadawi

[\[2\] Madda olii](#) -fuula 100

[As-Siiratu Nabawiyati](#)â€“fuula 33-34, Alii Muhammad Sallaabi

Date Created

August 13, 2019

Author

admin